

Ernst Laube

Vallfart till Trubadurien
och Toscana

x

Frið Taube Dallfart .

Företal .

Detta arbete har i handskriften in extenso granskats av fil. doktor Öjan Lindberger . De strykningar och rättelser som han ansett allra mest önskvärda har jag utfört . Professor N. G. Ljunggren och fil. doktor Karl-Tovar Hildeman har berett mig ^{Tvorne} tillfället att läsa avsnitten om Vilhelm av Aquitanien, Beatrice de Die, Etienne de Provence, Guido Cavalcanti och Dante Alighieri för studenterna på Akademiska Föreningen i Lund och på Litteraturhistoriska Föreningen vid Stockholms Högskola . I samband därmed har arbetet dryftats och berikats . Professorerna C.-A. Moberg i Uppsala och Andersson i Åbo har tagit del av kapitlet kapitlet om Bernard de Ventadour och Beatrice de Die och med mig dryftat de hörande poetik vilket orsakat förbättringar i mina översättningar från provensalskan .

Fil. magister Margot Hager-Lithander har pr. brev direkt till arbetsfärdet i Provence ^{och Toscana} sändt mig lärda och stämulerande upplysningar . Fil. lic. Matilde

Gaulard de la Lama har redan på ett förberedande stadium inspirerat mig beträffande det spanska och med gillande granskat denna del av arbetet. Professor Louis Aublet, Ecole de Beaux Arts och greve André Colonna, Paris, har samtalsvis blottbelyst åtskilliga partier vilket återspelas i avsnitten om Frankrikes förhållande till Orienten.

Sådant arbetet ^{”Välfart”} här föreligger i bokform och illustrerat av Ulla Sundin är det beställt av min vän Nils Thedin i Rabén & Sjögrens bokförlag. Sådana beställningar duggar inte tätt! Desto viktigare att de får ett anständigt utförande.

Det menas då med anständighet?

Från min sida menas därmed oklanderlig konst och litteratur.

Jag har var och en av alla de illustrerade personligheter som nämnts i detta föreläsning uttryckt mitt ömrymde tack och uttrycken för min beundran och lojalitet.

Evert Taube

« — och det har kommit en spelman
hit till vårt land.

Vill frun höra visor och leka lite
grand?

Ja kom skall jag berätta om
Dratning Alienor

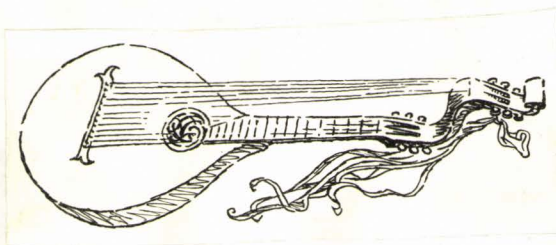
och Stekvändarns gosse som hon
så efterträr.

om Riddaren och Jungfruen,

om Korståg och tornej

och sanningen om Pär och
grevinnan av Marseille »

(Ur Fru September, ny version, i
Förlustelse och Frid. Ballader
1956 av Evert Taube)

— — och i balladerna om Gérard de Rousillon blir den avridda ren tillbedda damen kejsarens gemål under det att Gérard själv förmåles med hennes syster. Vid dubbelbröllopet vänder sig den unga kejsarinnan till sin sväger i hans nygifta frus närvaro och avlägger till honom sin trohets-ed, ger honom en ring och lovar att fastän hon nu är gift med kejsaren så skall hon alltid förbli Gérards dam. Gérard svär då att fastän han gift sig med kejsarinnans syster så förblir han livet ut kejsarinnans tjänande riddare. När kejsarinnan sedan råkar i nöd påminnar Gérards hustru sin man om ringen och trohetseden och uppmanar honom att göra sin plikt som systern-kejsarinnans riddarligt älskare.

Och det innebar framförallt att han skulle trösta henne med sång och spel, legender och ömna omsorger. Det är inte sant att kristendomen som sådan åstadkom denna förfinade och osjälviska vänskapskärlek. Tvärtom uppstod den poetiska Maria- dyrkan ur de provençaliska trubadurernas sånger och riddarjänst. Efter vad man kan se av öfverskilliga kyrkliga beslut och påbud föraktades kvinnan ^{länge} av kyrkan. Den tron som Madonnan nu sitter på har hon fått av de provençaliska kvinnor som lyfte Europa upp ur ett barbariskt kärleksliv mellan man och kvinna och uppfostrade de unga riddarna till att njuta av förfining, bekräftning och poetisk kärleksmystik. Hos de germaniska folkerna i Tyskland och Skandinavien fanns ingen dragning

åt förfining av kärlekslivet.
För nordbon ~~är~~ ^{var} slumphet nå-
gonting manligt, hans erotisk
gärde hastig kroppslig tillfreds-
ställelse och av hela den
poetiska värld varom här är
fråga, nämligen ridderlig äls-
skog och vanskapskärlek, upp-
fattade han ingenting. Han
blev aldrig skolead av kvinnan
och står fortfarande helt oför-
stående inför syduropeisk
erotik. Men detta har inte
hindrat Nordens poeter och
bildande konstnärer att
på ett storsluttat sätt åter-
spegla Södern, Medelhavs-
ländernas natur, folkliv
och topografi. För åter-
klangen av Hellas och Rom
har nordbon en fin uppfattning.

I en provensalsk ballad från 1100-talet räddar en sarasensk furstinna en kristen riddare som råkat i fångenskap och väntar på att bli torterad och halshuggen. Furstinns gemål ställer henne till ansvar som förräderiska. Hon lyckas emellertid bevisa att den kristne krigaren långt tidigare svurit henne trohet i riddarlig älskog och sålunda redan vid tillfångatagandet var hennes tjänande kavalkjer. Fursten ber henne då om ursäkt och tar tillbaka sin beskyllning. Det ges överflödande bevis på att en dams man och familj kände sig nedrade av att hon uppvaktades och blev besjungen av någon känd, riddarlig trubadur. Ofta kunde den äkta mannen lägga ett gott ord för denne och påminna sin hustru om att en dam ur riddarklassen var skyldig kärlekens högre pass sin tribut och inte fick begränsa sitt kärleksliv till barnalstring och hushållsbestyr.

Germanen står här än idag

inför en värld som förblir honom
fullkomligt främmande. Att
glädje är en plikt, förfinad
och exalterad sinnlighet en dygd
och ett umgänge på gränsen
mellan förförelse och syskon-
Kärlek^{är} en konst, inte bara
en levnadskonst, men en
högsta poetisk konst i ord
och toner, ~~||||~~ kan man begära av
en nordbo att sådana ytringar
av medelhavsfolkens känslö-
värld och kultur skall tilltala
honom eller att han skall
kunna förstå och bedöma dem?
Paradoxalt nog är det ändå
germanernas forskning som
trängt djupast ner i ruinerna
av historiska fakta rörande
provencalska språket och lite-
raturen.

Liksom vid en tempelinvig-
ning har de älskande fyra trappor
att gå. De åskådliggöras utåt genom
bårandet av olika färger. Den ~~vand~~
vandrande riddaren bär grönt. Han

befinner sig på förberedelsens
väg. För honom gäller det att
med svärdet eller lyran utföra
någonting så betydelsefullt för
det feodala samhällets ära och
bestånd att även den allra för-
nämligaste bland damer är skyl-
dig att lyssna till vad han
har att berätta ^{angående} ~~om~~ sitt hjär-
tas känslor. Understundom
gör han (liksom Dante hundra
år senare i Florens) en annan
kvinna än den älskade till
sin förtrogna. Den utvalda
får inte anstormas. När ridda-
ren byter ut den gröna färgen
mot vitt är det ett officiellt
tillkännagivande ~~om~~ ^{av} att hans
kärleksförklaring mottagits av
den tillbedda. Plötsligt upp-
träder han i röda kläder och
därmed vet stora världen - och
även borgaren och bonden - att
den och den damen antagit honom
som vasall i kvinnodyrkarnas
kungarike. Slutligen har vi den

gula dräkten, den minst före-
kommande. Med den uttalas
att bäraren står högst i genast
som kavaller hos sin dam
och att han erhållit något
intimt bevis på att han är
hennes hjärtevän. Hurpass
intimt för man aldrig veta.
Att antyda det vore en oer-
hörd förbrytelse och skulle
orsaka att riddaren bleve
avklädd och pryglad inför
folket.

Detta är den höviska kär-
lekens stora system. Artighetens
Rönst har framprunget ur
dessa akademiska älskagsre-
gler, inte bara artigheten mot
kvinnor har vi äruat härifrån,
men all hyfs överhuvudtaget.
Själva står vi idag främmande
för orsaken till vår civilisa-
tion, andelas som socialisterna
är idag inte själva vet att
de är ett Jesu brödraskap och

Träande kristna.

Om vi gör klart för oss att
ridderlig älskog och kärleks-
poesi som Tidsföretæelse är
en medeltida akademi för
utrotning av kvinnorov och
våldtäkter så får vi inte
däruid förbise att dessa
akademiska formler också
kunde tjäna som täckman-
tel för de djupaste (och
ofta mycket tragiska) för-
älskelser.

Den verkliga kärlekslid-
sen var i alla fall inte alls
tonjvande i denna värld. Da-
men var i praktiken, en mo-
derlig, godlynt och musika-
lisk slottsfru, beundrad av
sin make, sina tjänare,
husets vänner, godsets
bönder och borgarna i
staden som slottet beskyddade.
Hon satt inte bara och lät

sig besjungas av trubadurer
och muntras ^{av} ~~och~~ jonglöror,
Hon var mycket mera upp-
tagen med att förvalta
~~ix~~ ägendomarna och styra i
hushållet. Och som den
falkskala hon symbolise-
rade var hon lika upp-
tagen med att uppfostra
bondpojkar och borgarsoner
som att avlyssna sin favorit-
kavaljers ~~siätt~~ poetiska
komplimanger ~~vara~~ mellan
bägaren och lyran.

Att råket undertrycktes
strängeligen. Det 12te århun-
dradets damer pådrogo av
männen att de skulle vara
nybadade när de gick till
hords, väl friserade och
elegant klädda. »

(Fritt referat av Alex-
ander v. Gleichen-Russwurms
avhandling om riddelig
älskag)